

Gezond en actief leven in een gezonde omgeving

Integraal plan van aanpak Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) 2024-2026
Gemeente Zutphen

September 2023

Inhoudsopgave

Gegevens gemeente.....	3
Toestemming gebruik informatie.....	3
Ondertekening.....	3
1. Visie: onze opgave, ambitie en aanpak in hoofdlijnen.....	4
2. Waar staat de gemeente Zutphen?.....	6
2.1. Gezondheidssituatie in de gemeente Zutphen	6
2.2. Eerder vastgesteld beleid gemeente Zutphen	7
2.3. Belangrijkste opgaven in gemeente Zutphen.....	8
3. Beschrijving hoofdthema's	9
3.1. Sport, bewegen en cultuur	9
Lokaal Sportakkoord.....	9
Brede Regeling Combinatiefuncties	11
3.2. Gezondheid en sociale basis.....	12
Thema A: Terugdringen gezondheidsachterstanden (waaronder Kansrijke Start).....	12
Thema B: Een gezonde fysieke leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten	14
Thema C: Versterken van de sociale basis	16
Thema D: Gezonde leefstijl	17
Thema E: Versterking van de mentale weerbaarheid en mentale gezondheid	19
Thema F: Vitaal ouder worden.....	21
3.3. Samenwerking en participatie stakeholders en inwoners	22
4. Beschrijving ondersteunende onderdelen	23
Versterking kennis- en adviesfunctie GGD.....	23
Coördinatie regionale aanpak preventie.....	23
5. Monitoring: hoe wordt de voortgang bewaakt?.....	25
6. Samenhang en synergie tussen de onderdelen	26
7. Aangevraagde onderdelen	27

Gegevens gemeente

Naam gemeente:	Gemeente Zutphen
Naam verantwoordelijk wethouder:	Jasper Bloem
Datum van insturen:	26-9-2023

Contactpersoon voor aanvullende informatie:	
Naam:	Jona Overmars
E-mailadres:	j.overmars@zutphen.nl
Telefoonnummer:	0681426098

Toestemming gebruik informatie

De gemeente Zutphen geeft toestemming voor gebruik van de informatie uit het plan van aanpak voor de evaluatie van de landelijke samenwerkingsafspraken en de monitoring en doorontwikkeling van landelijk beleid.

Ondertekening

Het plan van aanpak wordt voor de gemeente Zutphen ondertekend door wethouder Jasper Bloem.

Datum van ondertekening: 25-9-2025

Handtekening:

1. Visie: onze opgave, ambitie en aanpak in hoofdlijnen

Onze opgave

De levensverwachting in Nederland – en ook in de gemeente Zutphen – is hoog. Tegelijkertijd kent onze samenleving grote verschillen in gezondheid. Die verschillen zijn de afgelopen decennia eerder groter dan kleiner geworden. Mensen met een hoog inkomen en hoog opleidingsniveau leven gemiddeld 15 jaar langer in een goede gezondheid dan mensen met een laag inkomen en een laag opleidingsniveau.

Grote groepen mensen leven met risicofactoren voor de gezondheid. De helft van alle mensen heeft overgewicht of obesitas. Meer dan de helft van de bevolking beweegt te weinig. Nog steeds rookt één op de vijf volwassenen. Ongeveer 15% van de volwassenen geldt als een overmatige of zware drinker. Onze mentale veerkracht gaat achteruit, vooral bij jongeren en jongvolwassenen. Als we niets doen, worden te veel mensen onnodig te jong afhankelijk van zorg. Ons zorgstelsel loopt dan vast en wordt onbetaalbaar. Deze ontwikkeling wordt nog versterkt door de vergrijzing.

Onze cijfers over bewegen, overgewicht, alcoholgebruik, eenzaamheid, psychische klachten etc. laten zien dat ook de inwoners van de gemeente Zutphen te maken hebben met deze problematiek. De prevalentie van belangrijke risicofactoren is vergelijkbaar met het gemiddelde in Nederland. 'Gemiddeld' is in dit opzicht nog niet 'goed'. We kunnen niet achterover leunen. We zullen gezond en actief leven dus krachtig moeten bevorderen. Het GALA biedt een kans om hier voortvarend mee aan de slag te gaan.

Onze ambitie

We willen stevig inzetten op preventie. Preventie kan het verschil maken, van alle ziektelast is zo'n 20% te vermijden door gezonde leefstijl en leefomgeving. Door in te zetten op deze factoren, kunnen we meer gezonde levensjaren creëren, juist voor de mensen die nu korter in goede gezondheid leven. Als het lukt om hier een trendbreuk in te realiseren, leveren we ook een belangrijke bijdrage aan het beheersbaar en toegankelijk houden van het zorgstelsel.

In ons lokale gezondheidsbeleid hebben wij al de ambitie vastgelegd dat de gemeente Zutphen een gezonde gemeente wil zijn, waar mensen in een gezonde leefomgeving wonen. We willen een gemeente zijn waar de gezondheidsverschillen kleiner worden en waar een gezonde leefstijl steeds meer vanzelfsprekend wordt.

We willen bijdragen aan de ontwikkeling van zorgstelsel naar gezondheidsstelsel. De curatieve zorg is nu de rode draad door het zorgstelsel. Het is belangrijk dat deze zorg toegankelijk, beschikbaar en kwalitatief goed blijft. Om dat te bereiken, moet preventie een belangrijkere positie krijgen. We moeten een transitie doormaken van zorgstelsel naar gezondheidsstelsel.

Onze aanpak

We hebben een brede blik op gezondheid. Gezondheid gaat ook om bestaanszekerheid en duurzaamheid, om een groene en stimulerende leefomgeving, om sociaal contact en zingeving. We realiseren ons dat gezondheid alleen samen met andere partijen effectief bevorderd kan worden. En – vooral – met inwoners.

Het Gezond en Actief Leven Akkoord is een voortzetting van eerder beleid gericht op gezondheidspreventie. Tegelijk zien we dat er nooit eerder zo'n bundeling van middelen en aandacht voor preventief gezondheidsbeleid is geweest. De tijd is rijp voor een stevig preventiebeleid. Onze missie is om een gezonde leefstijl gewoner te maken. Daardoor zal uiteindelijk het aantal jaren dat mensen in goede gezondheid leven stijgen.

We willen beleidsmaatregelen in het kader van GALA effectief inzetten en deze goed monitoren en evalueren. Hiervoor is het van belang om erkende interventies in te zetten en doelstellingen SMART te formuleren. We doen dit voor een deel al, maar dit moeten we verder ontwikkelen. Bij de uitwerking van het beleid dat in deze notitie beschreven is, zullen we waar mogelijk gebruik maken erkende effectieve interventies en doelstellingen SMART beschrijven. We maken hiervoor onder andere gebruik van de informatie van loketgezondleven.nl.

We weten dat deze verandering pas op de lange termijn zichtbaar zal zijn in cijfers. We willen echter binnen de mogelijkheden die we hebben rapporteren over de vorderingen bij het bereiken van dit doel. Daarbij zal in eerste instantie vooral sprake zijn van monitoring op het proces. Effectmonitoring (harde cijfers) kan alleen op de lange termijn, omdat de verwachte toenames/afnames op gezondheidsthema's meestal niet op korte termijn statistisch meetbaar zijn.

Politiek en bestuurlijk doorzettingsvermogen is belangrijk bij preventief gezondheidsbeleid. Gezondheidsachterstanden hebben complexe oorzaken die niet van de ene op de andere dag zijn ontstaan en vereisen dus ook een langdurige aanpak om weer te kunnen afnemen. Duurzaamheid en continuïteit in het beleid zijn noodzakelijk. Politiek en bestuur stellen kaders en sturen bij tijdens de uitvoering, maar we streven ernaar dat dit gebeurt met de lange termijn voor ogen.

Leefstijl, leefomstandigheden en gedrag

Een gezonde leefstijl kan een belangrijke rol spelen bij het verbeteren van de gezondheid. Bij het bevorderen van een gezonde leefstijl moet er echter een goede samenhang zijn tussen beleid gericht op de leefomgeving en leefsituatie en op het gedrag van mensen.

We benadrukken dat we individuen niet verantwoordelijk houden voor een ongezonde leefstijl. We realiseren ons dat leefstijl een complex fenomeen is, beïnvloed door sociale, culturele en financiële factoren en de leefomgeving. De (on)mogelijkheden waar mensen in hun leven mee te maken hebben, sociale normen en verwachtingen spelen een belangrijke rol. We zien het als onze taak om een gezonde leefstijl mogelijk te maken. Daarom willen we dat mensen snel en gemakkelijk steun krijgen om een gezonde leefstijl te ontwikkelen en vol te houden.

Verandering van leefstijl vraagt om gedragsverandering. Gedragsverandering is niet een kwestie van één keer een instructie geven. Mensen hebben daar intensieve ondersteuning bij nodig, om gemotiveerd te raken, ander gedrag te initiëren, dit gedrag vol te houden of om het te verankeren in het dagelijks leven. Waar mogelijk zetten we kennis over gedragsverandering om de effectiviteit van ons beleid te verhogen.

We willen leefstijl, gedrag en leefsituatie integraal benaderen. Er zijn naast het gezondheidsbeleid meerdere beleidsterreinen waarop we ons inzetten om de leefsituatie van mensen te verbeteren: armoedebeleid, sportbeleid, participatie, jeugdbeleid en ruimtelijk beleid. We werken er hard aan om de samenhang tussen deze beleidsterreinen versterken.

2. Waar staat de gemeente Zutphen?

De afgelopen jaren hebben we ons in de gemeente Zutphen ingezet voor een gezonde gemeente. Hieronder beschrijven we de huidige situatie ten aanzien van sport, bewegen en cultuur en gezondheid en sociale basis.

2.1. Gezondheidssituatie in de gemeente Zutphen

Belangrijkste bevindingen gezondheidsonderzoek

De gemeente Zutphen heeft relatief veel inwoners met een lage Sociaal Economische Positie (SEP: inkomen, opleidingsniveau en beroepsstatus). Er zijn grote verschillen in gezondheid tussen mensen met een hoge SEP en een lage SEP. We zien dit ook terug in onze lokale cijfers. Uit de Corona Gezondheidsmonitor 2022 blijkt dat slechts 57% van de inwoners met een lage SEP hun gezondheid als goed ervaart, terwijl dat voor mensen met een hoge SEP 81% is¹. Ook blijkt dat de gezondheid onder mensen met een lage SEP sterker is afgenomen ten opzichte van 2020 dan bij mensen met een middel/hoge SES. In de gemeente Zutphen zijn relatief veel mensen die moeite hebben met rondkomen (15% van de bevolking), dit hangt sterk samen met de SEP².

In de gemeente Zutphen wonen – in vergelijking met Nederland – relatief veel ouderen. Dit is belangrijk voor ons beleid omdat een oudere bevolking gemiddeld meer gezondheidsproblemen en een hoger zorggebruik heeft dan een relatief jonge bevolking. De verhouding tussen het aantal 65-plussers en het aantal 20- t/m 64-jarigen (de ‘grijze druk’) is in de gemeente Zutphen 42%. Dit is vergelijkbaar met onze regio, maar hoger dan het landelijk gemiddelde van 34%.³

De mentale gezondheid van (jong)volwassenen in de gemeente Zutphen is iets lager dan in de omliggende regio en het landelijk gemiddelde. Dit is relevant omdat mensen met een goede mentale gezondheid een 15 tot 20 jaar langere levensverwachting hebben dan mensen met een ernstige psychiatrische aandoening. Uit onderzoek blijkt dat er in de gemeente Zutphen relatief veel mensen zijn met psychische klachten, die risico op een angststoornis of depressie hebben of niet voldoende regie over het eigen leven ervaren.

Deelname aan sport, bewegen en cultuur

Voor de gezondheid is het belangrijk dat mensen voldoende bewegen. In de gemeente Zutphen voldoet 59% van de volwassenen aan de beweegrichtlijn, iets meer dan gemiddeld in onze regio⁴. Van de kinderen in de gemeente Zutphen beweegt 42% voldoende, van de jongeren 16%.⁵ Deze cijfers komen ongeveer overeen met het gemiddelde in de regio en landelijk. Het gemiddelde is echter te laag (te veel mensen bewegen te weinig), het is belangrijk om het aantal mensen dat voldoende beweegt, te verhogen.

Cultuurdeelname kan een belangrijke bijdrage leveren aan sociale verbinding en welzijn. Dit is ook van belang voor de gezondheid. In de gemeente Zutphen doet 21% van de volwassenen aan recreatieve of culturele activiteiten. 9% van de kinderen is lid van een zang-, muziek of

¹ <https://www.kvnog.nl/images/redactie/bestanden/zutphen/Tab%20VO%20Zutphen.pdf>

² <file:///H:/Downloads/Regiobeeld%20Apeldoorn%20Zutphen.pdf>

³ <https://www.kvnog.nl/onderwerpen-zutphen/bevolking-zutphen/leeftijdsopbouw>

⁴ <https://www.kvnog.nl/onderwerpen-zutphen/leefstijl-zutphen/lichamelijke-activiteit#volwassenen>

⁵ <https://www.kvnog.nl/onderwerpen-zutphen/leefstijl-zutphen/lichamelijke-activiteit#kinderen>

<https://www.kvnog.nl/onderwerpen-zutphen/leefstijl-zutphen/lichamelijke-activiteit#jongeren>

toneelvereniging, dit is afgenomen in de laatste jaren⁶. Ongeveer 22% van de bevolking is lid van de bibliotheek. We onderzoeken nog of dit vergelijkbaar is met andere gemeenten en of er trends te zien zijn, zoals een opvallende toename of afname in de cultuurdeelname.

2.2. Eerder vastgesteld beleid gemeente Zutphen

Lokaal Gezondheidsbeleid

In 2020 hebben wij ons lokaal gezondheidsbeleid vastgesteld. De speerpunten daarin zijn:

- Gezondheid goed integreren in de Omgevingsvisie, zodat gezondheid een vanzelfsprekend onderdeel uitmaakt van de toekomstige ruimtelijke ontwikkeling in onze gemeente.
- Gezonde voeding en beweging. Onze doelstelling is dat het percentage volwassenen met overgewicht afneemt en dat het percentage kinderen en jongeren met overgewicht tenminste 20% afneemt.
- Roken, met prioriteit voor de rookvrije generatie. Onze doelstelling is dat het percentage rokende jongeren met 30% afneemt.
- Preventie en handhaving van alcohol. Onze doelstelling is dat het percentage jongeren onder de 18 jaar dat alcohol gebruikt met 20% afneemt.

Lokaal Preventieakkoord

In 2021 hebben wij een lokaal preventieakkoord gesloten met onze partners (onderwijs, welzijnswerk, GGD, verslavingszorg, bibliotheek, buurtsportcoaches, supermarkt). Het lokaal preventieakkoord richt zich op gezonde voeding en bewegen, roken en alcohol. Samen met onze partners voeren we allerlei activiteiten op dit gebied uit.

Visie op sport en bewegen

In 2020 is de visie sport en bewegen vastgesteld. Speerpunten hierin zijn:

- Het versterken van de samenwerking tussen sport en sociaal domein en gezondheid. Sport draagt bij aan doelen binnen andere beleidsterreinen, zoals Jeugd en Wmo.
- Het vitaliseren van verenigingen is een belangrijke opgave voor de komende jaren. Dit heeft te maken met bestuurskracht, vrijwilligers, financiën, samenwerking en verbreding en/of flexibilisering van het sportaanbod.
- Het ontwikkelen van plannen voor binnensportaccommodaties, zodat we op langere termijn een toekomstbestendige sportinfrastructuur hebben in de gemeente Zutphen. Voor de buitensport is er een aantal locaties die vragen om een doorontwikkeling.
- Het verbeteren van de organisatie van de sport. Dat wil zeggen meer grip en regie op de exploitatie van sportaccommodaties waar de gemeente financieel aan bijdraagt, een betere informatievoorziening en meer samenwerking en afstemming wat betreft inzet van buurtsportcoaches.

Oprichting sportbedrijf

Begin 2022 is het gemeentelijke sportbedrijf Actief Zutphen opgericht. De belangrijkste reden om in de gemeente Zutphen een sportbedrijf op te richten was de sterke versnippering van beheer en exploitatie van de Zutphense sport- en welzijnsaccommodaties.

Sportbedrijf Actief Zutphen is een maatschappelijke onderneming waar accommodatiebeheer en sportstimulering worden samengebracht. Dit verhoogt de kwaliteit van dienstverlening aan verenigingen en andere gebruikers en biedt kansen voor (maatschappelijk) ondernemerschap in het veld van sport, bewegen en ontmoeten. Hiermee kan de veranderende vraag naar passende activiteiten voor inwoners van gemeente Zutphen gefaciliteerd worden. Door de oprichting van het

⁶ <https://www.kvnog.nl/images/redactie/bestanden/zutphen/Tab%20K%20Zutphen.pdf>

sportbedrijf, maar ook de veranderende vraag op het gebied van sport en bewegen gaan we in 2024 aan de slag met een nieuwe visie op sport en bewegen.

Lokaal Sportakkoord

In 2019 hebben we een lokaal sportakkoord gesloten. In 2023 is dit akkoord herijkt. Partners bij het sportakkoord zijn de sportverenigingen, het gemeentelijk sportbedrijf, het onderwijs, gezondheidszorg, de welzijnsstichting en de gemeente. We richten ons op een sterke verbinding met het sociaal domein, preventie, gezondheid, jongeren, inwoners met een lage sociaaleconomische positie (SEP), inclusie, leefbaarheid en vitale verenigingen.

2.3. Belangrijkste opgaven in gemeente Zutphen

Wat zijn de belangrijkste opgaven op het gebied van sport, bewegen en cultuur?

Uit de cijfers over sport en bewegen komt het beeld naar voren dat het in gemeente Zutphen niet slecht gaat met het sporten en bewegen als je het vergelijkt met Nederland of onze regio, maar dat we nog wel een zeer groot deel van de inwoners moeten proberen te bereiken met ons sport- en beweegaanbod. Dit kan uiteraard variëren van verenigingssport en georganiseerde beweegactiviteiten, tot meer impliciete mogelijkheden om te bewegen, zoals goede fietspaden en aantrekkelijke speel-, sport- en beweegmogelijkheden in de openbare ruimte.

Op het gebied van cultuurdeelname richten we ons op het creëren van een divers aanbod dat in de wijken plaatsvindt, zodat iedereen met kunst en cultuur aan de slag kan. Daarbij is toegankelijkheid van belang. We willen kinderen en jongeren een passend aanbod bieden en hen daar ook bij betrekken. Cultuur kan van belang zijn voor mentale gezondheid, bijvoorbeeld door theater waarin thema's zoals eenzaamheid of vluchten besproken worden.

Wat zijn de belangrijkste opgaven op het gebied van gezondheid en sociale basis?

Uit onderzoek, eerder vastgesteld beleid, verkennende gesprekken met stakeholders en het in juni 2023 opgestelde IZA-regiobeeld komen de volgende opgaven naar voren:

- Gezondheidsverschillen verkleinen. We moeten in ons beleid differentiëren en vooral inzetten op de relatief grote groep met lage SES in gemeente Zutphen.
- Het aandeel ouderen zal in de gemeente Zutphen meer dan gemiddeld stijgen, en daarmee ook ouderdomsgerelateerde aandoeningen en issues op het gebied van eenzaamheid, mantelzorg, etc. We moeten in de komende jaren experimenteren met mogelijkheden om hier zo goed mogelijk op te anticiperen.
- Het aantal mensen dat te maken heeft met mentale gezondheidsproblemen stijgt, en de gemeente Zutphen heeft hier meer dan gemiddeld mee te maken. We gaan onder andere inzetten op preventie bij jongeren.
- Gezonde leefstijl structureel blijven bevorderen. Gezonde voeding en beweging bevorderen, waardoor overgewicht voorkomen of tegengegaan wordt. Aantal rokers verminderen, met prioriteit voor de rookvrije generatie. Preventie en handhaving van alcohol versterken, zodat het aantal jongeren dat alcohol gebruikt afneemt.
- Gezondheid goed integreren in de Omgevingsvisie en Omgevingsplannen die de komende jaren ontwikkeld worden in de gemeente Zutphen, zodat gezondheid een vanzelfsprekend onderdeel uitmaakt van de toekomstige ruimtelijke ontwikkeling in onze gemeente.

3. Beschrijving hoofdthema's

Leeswijzer

In dit hoofdstuk beschrijven we onze aanpak voor de komende jaren. Deze beschrijving is opgebouwd langs de indeling van het GALA en de regeling voor de Brede SPUK:

- Hoofdthema Sport, bewegen en cultuur (paragraaf 3.1)
 - o Lokaal Sportakkoord
 - o Brede regeling combinatiefuncties
- Hoofdthema Gezondheid en sociale basis (paragraaf 3.2)
 - o Thema A: Terugdringen gezondheidsachterstanden (waaronder Kansrijke Start)
 - o Thema B: Een gezonde fysieke leefomgeving
 - o Thema C: Versterken van de sociale basis
 - o Thema D: Gezonde leefstijl
 - o Thema E: Versterking van de mentale weerbaarheid
 - o Thema F: Vitaal ouder worden

In paragraaf 3.3 wordt de samenwerking met stakeholders en inwoners beschreven. De beschrijving van de 'ondersteunende onderdelen' uit de regeling Brede SPUK, de monitoring en de samenhang tussen de onderdelen wordt beschreven in de hoofdstukken 4, 5 en 6.

3.1. Sport, bewegen en cultuur

Lokaal Sportakkoord

Met het Lokaal Sportakkoord Zutphen wordt een impuls gegeven aan de sport- en beweeginfrastructuur van onze gemeente. Het kernteam voert de regie over de uitvoering van het Lokaal Sportakkoord en bepaalt op basis van onze subsidieregeling welke aanvragen worden toegekend en voor welk bedrag. Dit kernteam bestaat uit vertegenwoordigers van de lokale sportsector, maatschappelijke organisaties (welzijn, gezondheidszorg, onderwijs), het gemeentelijke sportbedrijf (Actief Zutphen) en de gemeente. Actief Zutphen is aanjager en coördinator van het Lokaal Sportakkoord.

Huidige situatie

In september 2022 is in samenspraak met het kernteam de subsidieregeling aangepast zodat dit beter aansluit bij de doelen en inhoud die we met het sportakkoord willen bereiken. Met de herijking van het Zutphens sportakkoord in juni 2023 willen we het bereik vergroten, de betekenis van sport beter zichtbaar maken en de lokale sportsector versterken.

Doelen en resultaten

- We breiden het bereik van het sportakkoord vanaf 2023 verder uit. We gaan de betekenis van sport op lokaal niveau zichtbaar maken en beter benutten. Dit doen we door verbinding met en tussen verschillende domeinen (zorg, sport en bewegen, onderwijs en gezondheid) te maken.
- In 2024 en 2025 gaan we de activiteiten monitoren, bespreken we de te behalen resultaten, maken de sportdeelname inzichtelijk en maken inzichtelijk wat de effecten van de sportdeelname zijn. Op deze manier kunnen we de lokale sport- en beweegbehoefte van onze inwoners nog beter ondersteunen en bijstellen waar nodig.

Uitvoering en samenwerking

De beschikbare middelen worden ingezet op basis van aanvragen van sportverenigingen, (commerciële) sportaanbieders, scholen, wijkorganisaties, zorgorganisaties etc. Er kunnen aanvragen worden gedaan die passen binnen de subsidieregeling 'lokaal sportakkoord gemeente Zutphen'. Dit zijn activiteiten of projecten die gelden als een nieuw initiatief op het gebied van sport en bewegen en bijdragen aan de doelen uit het lokaal sportakkoord. De herijking is akkoord bevonden door de VSG waardoor we in ieder geval tot en met 31 december 2026 uitvoering kunnen geven aan het lokale sportakkoord.

Brede Regeling Combinatiefuncties

De inzet van de lokale functionarissen sport en bewegen (buurtsportcoaches) loopt via Actief Zutphen, het gemeentelijke sportbedrijf. Zij voeren activiteiten en diensten op het gebied van sport, bewegen en gezondheid uit voor inwoners en organisaties in de gemeente Zutphen. Deze activiteiten en diensten vervullen een belangrijke rol in het behouden en versterken van een toegankelijke sportinfrastructuur en daarmee het in beweging krijgen en houden van zo veel mogelijk inwoners van de gemeente Zutphen.

Huidige situatie

Door middel van laagdrempelig aanbod beogen we de toegankelijkheid van de basisinfrastructuur zodanig te versterken dat zoveel mogelijk inwoners gaan sporten of bewegen op een manier die bij hun voorkeuren en mogelijkheden past. De inzet van Actief Zutphen dient erop gericht te zijn om inwoners, scholen en verenigingen te ondersteunen bij het vervullen van hun rol binnen deze infrastructuur. De functionarissen worden ingezet binnen de thema's van het sportakkoord.

Doelen en resultaten

Onze inzet van combinatiefuncties is gericht op de volgende doelen:

- We creëren aanbod voor groepen die nu nog niet of (te) weinig bewegen, oftewel de doelgroepen die de inzet het hardst nodig hebben. Dit zijn doelgroepen zoals mensen met een lage SEP, vanuit het sociaal domein, senioren, mensen met een migratieachtergrond en aangepast sporten.
- We zetten in op sociaal veilig sporten. Met de inzet van de verenigingsadviseur gaan we aan de slag met de basiseisen sociaal veilige sport. We gaan werken aan een plan van aanpak om sociale veiligheid en integriteit bij lokale sportaanbieders te stimuleren en ondersteunen.
- We ondersteunen sportverenigingen vraaggericht. Met de komst van het Sportbedrijf en de inzet van de verenigingsadviseur is er één aanspreekpunt voor de verenigingen en sportaanbieders in de gemeente Zutphen.
- We zetten actief in op beweegaanbod tijdens en na schooltijd door de inzet van de buurtsportcoach en cultuurcoach. Er wordt zowel individueel als in groepsverband de verbinding gemaakt met sport en beweegaanbod na schooltijd. We zetten in op samenwerking met het onderwijs door ondersteuning op kwalitatief goed bewegingsonderwijs.
- We stimuleren sporten in de openbare ruimte. Zo zijn er diverse openbare sportvoorzieningen waar de verbinding wordt gemaakt met het sportakkoord. Het gaat hierbij om aanleg tot activering van de parken.

Uitvoering en samenwerking

De middelen worden ingezet voor loonkosten buurtsportcoaches. De buurtsportcoaches worden ingezet via het sportbedrijf (Actief Zutphen). Het doel van deze inzet is dat zoveel mogelijk inwoners gaan sporten of bewegen op een manier die bij hun voorkeuren en mogelijkheden past. Het volledige budget van ongeveer € 250.000 per jaar wordt hiervoor ingezet.

Vanaf 2024 gaan we aan de slag met resultaatafspraken op het gebied van sportstimulering. We sluiten aan bij provinciale en landelijke stimuleringsfondsen.

3.2. Gezondheid en sociale basis

Thema A: Terugdringen gezondheidsachterstanden (waaronder Kansrijke Start)

De verschillen in gezondheid tussen bevolkingsgroepen is onacceptabel groot. Nederlanders met de hoogste opleiding leven vijftien jaar langer in goede gezondheid dan mensen met de minste scholing. Dit geldt ook voor inwoners van de gemeente Zutphen. De aanpak van deze gezondheidsachterstanden vraagt meer dan alleen de inzet op gezondheid. Er is vaak sprake van achterliggende problematiek zoals bestaansonzekerheid, armoede en kansenongelijkheid, een ongezonde leefomgeving en zwakke gezondheidsvaardigheden.

Huidige situatie

We hebben al jaren extra aandacht voor het terugdringen van gezondheidsachterstanden. Hiervoor worden preventieactiviteiten ingezet die voornamelijk gericht zijn op de inwoners met een lage SES. Gemeente Zutphen heeft, in vergelijking met de regio en het Nederlandse gemiddelde, in sterke mate te maken met sociaaleconomische gezondheidsverschillen. Binnen de gemeente Zutphen zijn wijken/buurtten aan te wijzen, waar deze problematiek een grote rol speelt. Waar mogelijk en effectief zetten we ons beleid gebiedsgericht in.

In het lokaal preventieakkoord hebben we behalve voor roken, alcohol, drugs en gezond gewicht, ook het doel 'de basis op orde', waarbij we aandacht besteden aan een brede samenwerking, waarbij we aandacht besteden aan voorliggende factoren voor gezondheid zoals kunnen lezen en schrijven en kunnen rondkomen.

We realiseren ons steeds meer dat armoede, inkomen en werk van doorslaggevend belang zijn voor gezondheid. We zijn in 2023 in de gemeente Zutphen gestart met 'Inwoner in beeld', een meerjarig programma om de doelgroep van Participatiewet intensiever te gaan ondersteunen. We streven ernaar om de thema's gezondheid en bestaanszekerheid steeds meer in samenhang aan te pakken.

In de gemeente Zutphen bestaat al jaren een samenwerkingscoalitie Kansrijke Start, bestaande uit 27 partijen uit het medische en sociale domein. Deze coalitie is erop gericht om (aanstaande) ouders in een kwetsbare situatie en hun kind(eren) extra zorg en ondersteuning te bieden tijdens de eerste 1000 dagen van het kind. Zodat elk kind een kansrijke start krijgt. We werken samen in de subgroepen veiligheid, samenwerking, taal en hechting en gezondheid en leefstijl. Daarnaast is er een stuurgroep samengesteld uit de trekkers van de subgroepen.

Sinds 2019 hebben we in gemeente Zutphen een samenwerking met de GGD NOG en veel netwerkpartners van medische-, zorg- en welzijnsorganisaties voor de uitvoering van het project 'Nu Niet Zwanger'. Hiermee wordt aan inwoners in de vruchtbare leeftijd die in een zeer kwetsbare positie verkeren, extra ondersteuning geboden om een bewuste keuze te maken over anticonceptie en kindwens.

Doelen en resultaten

In de nota lokaal gezondheidsbeleid 2020-2025 hebben wij als ambitie opgenomen dat we een gemeente willen zijn waar de gezondheidsverschillen kleiner worden.

- We stimuleren een gezonde leefstijl bij groepen die te maken hebben met gezondheidsachterstanden. We werken daarbij zoveel mogelijk vindplaatsgericht. Dit kan een kwetsbare buurt zijn, maar ook een school of consultatiebureau waar we de doelgroep kunnen vinden.

- We starten in 2023 in samenwerking met de GGD en gezondheids- en welzijnspartners met het meerjarige Pharos-programma 'Een rookvrij leven voor iedereen'.
- We continueren en versterken de aanpak Kansrijke Start. We realiseren een wijkgericht, integraal preventief aanbod van voorlichting, begeleiding en ondersteuning voor (aanstaande) ouders tijdens de zwangerschap en de eerste twee jaar na de geboorte. Een aanbod dat daadwerkelijk aansluit wat (aanstaande) ouders echt nodig hebben en aangeboden wordt op een manier die bij hun behoeften past.
- We continueren de aanpak van Nu Niet Zwanger en blijven deze doorontwikkelen.

Uitvoering en samenwerking

We continueren onze inzet voor verschillende activiteiten die gericht zijn op de lage SEP-doelgroep. We zetten in op voedseleducatie (gebaseerd op wetenschappelijke inzichten inzake gezonde voeding, conform de richtlijnen van het Voedingscentrum) en beweegprogramma's op scholen met veel leerlingen uit doelgroep. Daarnaast starten we met de Brugfunctie (extra formatie) op school, voor laagdrempelige extra ondersteuning van de ouders/het gezin op het vlak van gezondheid en welzijn. We willen inzetten op een gezondheidscafé (informatiebijeenkomsten) en kookcursus (gezond koken met een beperkt budget).

We zien dat sociaaleconomische gezondheidsachterstanden nauw verbonden zijn met inkomen en armoedeproblematiek. In de uitvoering van ons beleid streven we naar een aanpak waarmee we mensen die het nodig hebben, direct kunnen ondersteunen. We willen dit doen in aanvulling op en in samenhang met ons armoedebeleid. We onderzoeken hoe we dit efficiënt en effectief vorm kunnen geven.

Bij dit thema hoort ook de verplichte ketenaanpak Kansrijke Start. In navolging van landelijke afspraken zetten we deze aanpak voort. We zetten ons langdurig en meerjarig blijven in voor een kansrijke start, ook nadat het landelijke programma gestopt is. We dragen uit wat we in de intentieverklaring hebben uitgesproken en delen onze successen.

Wij brengen met ouders onze 'blinde vlekken' in kaart – daar waar vraag en aanbod van (aanstaande) ouders met kinderen tot 2 jaar nog niet samenkomen. Waarbij wij specifiek aandacht besteden aan de thema's veiligheid, taal en hechting en een gezonde leefstijl.

Thema B: Een gezonde fysieke leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten

Een gezonde leefomgeving is van belang om gezond en actief leven te bevorderen en de gezondheid te beschermen. De inrichting en vormgeving van de buurt heeft veel invloed op de gezondheid en leefstijl van inwoners. Ook ontmoeting - sociaal contact is van groot belang voor de gezondheid – wordt gestimuleerd door een goede inrichting van de fysieke leefomgeving.

Huidige situatie

Een gezonde leefomgeving nodigt uit om te bewegen. Gemeente Zutphen heeft volgens de Kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving voldoende mogelijkheden voor mensen om te sporten en bewegen. In het mobiliteitsbeleid is veel aandacht voor fietsers en voetgangers. Ook zijn er in onze gemeente gemarkeerde ‘ommetjes’ en een goed aanbod speel- en beweegmogelijkheden voor jeugd en jongeren.

Een ander aspect van een schone leefomgeving is de luchtkwaliteit. Voor bedrijven wordt dit bewaakt via de vergunningverlening door de omgevingsdiensten. Lokaal is aandacht voor de luchtkwaliteit in bijv. het mobiliteitsbeleid, waar extra aandacht uitgaat naar de fiets en aansluiting op het openbaar vervoer, in plaats van de auto. In de binnenstad wordt een deel van de bevoorrading van winkels elektrisch gedaan in plaats van met vrachtwagens.

Doelen en resultaten

We willen in de Omgevingsvisie een goede uitwerking geven aan de *gezonde* fysieke leefomgeving.

- We integreren gezondheid goed in de Omgevingsvisie en Omgevingsplannen die de komende jaren ontwikkeld worden in gemeente Zutphen, zodat gezondheid een vanzelfsprekend onderdeel uitmaakt van de toekomstige ruimtelijke ontwikkeling in onze gemeente.
- We gaan deelnemen aan en acties uitzetten vanuit het Schone Lucht Akkoord.
- We stellen in 2025 een nieuw beleidsplan spelen en bewegen in de openbare ruimte op. Bij de uitvoering hiervan investeren we in voorzieningen voor spelen en bewegen, mede vanuit de GALA-middelen.
- We willen de leefomgeving zodanig inrichten dat gezond gedrag gestimuleerd wordt, en mensen minder verleid worden tot ongezond gedrag. Als landelijke wetgeving ons de mogelijkheden biedt, willen we bijvoorbeeld beleid vaststellen om verkooppunten van en reclame in de openbare ruimte voor ongezonde producten te weren. Uiteraard binnen kaders die door de raad worden gesteld.

Uitvoering en samenwerking

We streven ernaar om in 2023 in te zetten op luchtkwaliteit (Schone Luchtakkoord). Inzet op schone lucht is opgenomen in het coalitieakkoord en onlangs heeft de raad nog een motie ingediend voor aansluiting bij het Schone Luchtakkoord. Eerst maken we een analyse van de huidige situatie in gemeente Zutphen. Daarop volgt naar verwachting in 2024 het daadwerkelijk ondertekenen van het Schone Luchtakkoord en het uitvoeringsplan daarvan.

Bij inrichting van de openbare ruimte wordt rekening gehouden met het stimuleren van bewegen.

We willen, in een participatietraject met buurtbewoners, de directe leefomgeving beweegvriendelijker maken voor kinderen en ouderen. We gaan onderzoeken in welke buurten de leefomgeving onvoldoende gebruikt wordt voor spelen, sport en bewegen, terwijl er wel behoefte aan is. Afhankelijk van de uitkomsten hiervan, investeren we in verbeteringen.

Voor 2024 en verder zetten wij in op het stimuleren van bewegen in de openbare ruimte (projectleiding, inrichting openbare ruimte, aanpassing schoolpleinen, ontwikkeling groene schoolpleinen in samenwerking met scholen die hier een plan voor hebben). We doen dit in het kader van het proces om tot een nieuw beleid op het gebied van spelen en bewegen in de openbare ruimte te komen.

Op termijn kan de aanpak van een gezonde leefomgeving nog verder worden versterkt met de aanpak van geluid- en geurhinder en de uitdagingen die de klimaatverandering met zich meebrengt. We betrekken de GGD bij de uitwerking van deze vraagstukken.

Thema C: Versterken van de sociale basis

De sociale basis bestaat uit de inwoners, hun netwerken en de gemeenschappen die zij vormen. De sociale basis bestaat verder ook uit voorzieningen zoals buurthuizen, vrijwilligerssteunpunten en de inzet van sociaal werkers. De sociale basis is er altijd, en ontstaat (en wordt sterker) doordat mensen elkaar ontmoeten, elkaar helpen en steunen. De overheid kan de sociale basis ondersteunen. We hebben de ambitie om een extra impuls te geven aan het faciliteren en stimuleren van de sociale basis. De sociale basis heeft in de eerste plaats een intrinsieke waarde, maar is ook als middel belangrijk: om de transformatie van zorgstelsel naar gezondheidsstelsel te laten slagen, is een krachtige sociale infrastructuur nodig.

Huidige situatie

In elke wijk zijn laagdrempelige voorzieningen dichtbij inwoners, waardoor inwoners elkaar kunnen ontmoeten, mee kunnen doen en als mensen hulp nodig hebben, vragen kunnen stellen aan vertrouwde gezichten in de buurt. Om de verbinding tussen mensen en organisaties tot stand te brengen, zetten we onder andere sociaal makelaars in.

Om te kunnen sturen op de versterking van de sociale basis is goede informatie nodig. In gemeente Zutphen zijn we bezig met het ontwikkelen van een digitaal instrument (Buurtkijker), dat mede gebaseerd is op het model sociale kwaliteit. Hiermee kunnen we op buurtniveau de sociale basis monitoren en vanuit die informatie plannen maken om de sociale basis te versterken.

Doelen en resultaten

- We zetten ons doorlopend in om het sociale aspect van de leefomgeving, en daarmee het welzijn van inwoners te verbeteren.
- We stellen een beleidsvisie op de sociale basis (beleidsplan Wmo/Welzijn) op. We starten met dit proces in het najaar van 2023. In de beleidsvisie komen in ieder geval de thema's samenlevingsopbouw, mantelzorg, eenzaamheid, vrijwilligerswerk en professionele zorg en ondersteuning aan de orde.
- We treffen in 2023 voorbereidingen voor de inrichting van een mantelzorgsteunpunt. Vanaf 2024 kunnen we hiermee de ondersteuning van mantelzorgers versterken, op basis van hun behoeften.

Uitvoering en samenwerking

In samenwerking met de lokale welzijnsstichting hebben we in 2023 de capaciteit van de sociale makelaars vergroot en versterken we de inzet rond vrijwilligersondersteuning. We werken toe naar een nieuw beleidskader (beleidsvisie sociale basis, met aandacht voor de Wmo, welzijn, werk & inkomen en wijkgericht werken) en vertalen de doelstellingen van dit beleid naar een nieuwe opdracht voor de lokale welzijnsinstelling vanaf 2025.

Mantelzorgers kunnen bij de Zutphense Welzijnsorganisatie Perspectief terecht voor ondersteuning, bijvoorbeeld bij het maken van een plan voor hun vragen en problemen. Waar mogelijk verbindt een sociaal werker een inwoner aan een inwoner die wat wil betekenen, zodat de mantelzorger ontlast wordt. Tevens wordt er in de gemeente Zutphen door de gemeente in nauwe afstemming met verschillende zorginstellingen een week van de mantelzorg georganiseerd. In afstemming met Perspectief zetten we vanaf september 2023 een projectadviseur in om voorbereidingen te treffen voor een mantelzorgsteunpunt in de gemeente Zutphen.

We onderzoeken de mogelijkheden voor het inzetten van werkbudget voor initiatieven vanuit de samenleving en sluiten daarbij aan bij de bestaande systematiek en netwerken. Hierbij zorgen we voor aansluiting op en versterking van onze wijkgerichte aanpak.

Thema D: Gezonde leefstijl

Ongezond gedrag is verantwoordelijk voor bijna twintig procent van de ziektelast. Daarom is het van belang om gezond gedrag en gezonde keuzes te stimuleren vanuit een integrale aanpak. We bouwen voort op ons lokale gezondheidsbeleid en lokaal preventieakkoord.

Huidige situatie

In onze gemeente draaien meerdere GLI-groepen (volwassenen), waarbij de gemeente zorg draagt voor de inzet van een buurtsportcoach voor de doorgeleiding van GLI-deelnemers naar lokaal sport- en beweegaanbod.

We hebben in onze gemeente nog geen GLI aanbod voor kinderen. GLI kinderen en GLI volwassenen zijn ketenaanpakken, de zorgverzekeraar stelt mogelijk een aantal eisen. Het zal onder andere nodig zijn dat we als gemeente stimuleren dat er een zogeheten 'centrale zorgverlener' voor GLI kinderen zal zijn (hiervoor is wellicht subsidie nodig voor opstarten aanpak of bijscholen medewerkers).

Wij werken samen met onder andere Tactus verslavingszorg, scholen, jongeren en hun ouders, de GGD NOG, het jongerenwerk en de buurtsportcoach aan preventie van alcohol en drugs. Binnen de gemeente is er afstemming met team veiligheid en met handhaving. Vorig jaar is begonnen met de uitrol van de interventie 'Helder op School' (uit databank interventies Centrum Gezond Leven).

We maken ons zorgen over drugsgebruik en willen hier sterker op inzetten, daarom hebben we de aanpak vanuit het jeugdbeleid versterkt. Uit het IZA-regiobeeld komt naar voren dat er in de gemeente Zutphen een groot beroep op verslavingszorg wordt gedaan. Daarnaast krijgen we signalen – die mogelijk nog niet goed zichtbaar zijn in kwantitatieve monitors – dat er regelmatig nieuwe middelen populair worden en de drempel om te gebruiken voor sommige groepen (jongeren) lager wordt.

Doelen en resultaten

We willen een gezonde leefstijl bevorderen. Onze concrete doelen hierbij zijn:

- Gezonde voeding en beweging. Onze doelstelling is dat het percentage volwassenen met overgewicht afneemt en dat het percentage kinderen en jongeren met overgewicht tenminste 20% afneemt.
- Roken, met prioriteit voor de rookvrije generatie. Onze doelstelling is dat het percentage rokende jongeren met 30% afneemt.
- Preventie en handhaving van alcohol. Onze doelstelling is dat het percentage jongeren onder de 18 jaar dat alcohol gebruikt met 20% afneemt.
- We willen de gezondheidsrisico's van drugsgebruik verkleinen, en zetten daarvoor acties in gang, zowel preventief als in de handhavingssfeer.

Uitvoering en samenwerking

Onze gemeente gaat per 1 september 2023 aansluiten bij de JOGG-aanpak. Daarmee zetten wij extra in op preventie en een gezonde omgeving voor alle Zutphense kinderen en jongeren als het gaat om een gezond gewicht.

Bij dit thema horen ook de verplichte ketenaanpakken voor overgewicht bij kinderen en volwassenen. Conform landelijke afspraken zullen wij deze uitvoeren. De aanpak voor volwassenen continueren wij. Wij hebben op dit moment nog geen ketenaanpak voor kinderen met overgewicht en obesitas. We gaan hiermee aan de slag. Daarbij zullen we onder andere samenwerken met de GGD die een rol gaat spelen in het coördineren van de ketenaanpakken IZA/GALA. En met de JOGG-

organisatie die veel kennis heeft over het opzetten van de ketenaanpak voor kinderen. In 2023 zullen we beginnen met het aanstellen van een (lokale) projectleider voor deze ketenaanpak.

Op het gebied van alcoholpreventie zetten we het bestaande beleid en de onderlinge samenwerking voort, waarbij we inzetten op een integraal preventieaanbod voor scholen. Hierbij willen we zorgen dat jongeren zelf gestimuleerd worden gezond gedrag te vertonen, maar dat we ook willen zorgen voor een gezonde omgeving. Daarvoor richten we ons ook op de omgeving van jongeren; school, bij de sportvereniging, jongerenwerk en thuis (ouders).

Thema E: Versterking van de mentale weerbaarheid en mentale gezondheid

Er is in de afgelopen jaren steeds meer aandacht voor de mentale weerbaarheid en mentale gezondheid onder Nederlandse bevolking. De afgelopen jaren is een forse toename van psychosociale klachten te zien. In gemeente Zutphen valt op dat er meer dan gemiddeld jongvolwassenen zijn met psychische klachten. Ook zijn er in de gemeente Zutphen meer dan gemiddeld inwoners met ernstige psychiatrische aandoeningen.

Huidige situatie

We zetten al in op preventie en laagdrempelige ondersteuning als het gaat om mentale weerbaarheid. Bijvoorbeeld door inzet van erkende interventies voor kinderen en jongeren in een stressvolle thuissituatie en door het Praktijkhuis van Ixta Noa, met o.a. laagdrempelige ondersteuning en hersteltrainingen voor en door de doelgroep.

Doelen en resultaten

- We willen de trend van toename van psychische klachten doorbreken. Dit monitoren we aan de hand van de gegevens uit de Gezondheidsmonitors van de GGD.
- We versterken de mentale gezondheid van inwoners door middel van preventie en het bieden van laagdrempelige ondersteuning waar gewenst.
- We houden de GGZ toegankelijk door het bestrijden van wachtlijsten en verbeterde samenwerking tussen huisartsen, eerstelijns psychologen, welzijnswerk en GGZ-instellingen.
- We versterken netwerken van ervaringsdeskundigen op het gebied van mentale gezondheid.
- We bieden handvatten om met de eigen mentale gezondheid aan de slag te gaan én oog te hebben voor de mentale gezondheid van een ander.
- We versterken de aanpak rond eenzaamheid. Hiermee beogen we dat het aantal inwoners dat problemen met eenzaamheid heeft vermindert, door te voorkomen dat inwoners langdurige of ernstige eenzaamheid ervaren en inwoners die eenzaam zijn te ondersteunen, zodat zij uit de eenzaamheid geraken.
- We breiden de ketenaanpak Welzijn op recept uit, zodat alle huisartsenpraktijken gebruik maken van deze interventie.

Uitvoering en samenwerking

Met ingang van 2023 zetten we extra in op preventie en laagdrempelige ondersteuning voor mentale gezondheid. Voor jeugd is dit verwerkt in de nieuwe integrale aanpak 'lichte jeugdhulp'.

Voor volwassenen zijn we deelnemer van de regionale Transfertaafel van Weg met de wachtlijst, om de ketensamenwerking tussen de (ggz)-zorg en het sociale domein te versterken.

Het beleid voor mentale gezondheid voor volwassenen wordt opgenomen in de regionale visie beschermd wonen, die we eind 2023 verwachten vast te stellen en aanvullend in de beleidsvisie sociale basis (beleidsplan Wmo/welzijn) die we in 2024 gaan opstellen.

We willen hierbij samenwerken met een breed scala van maatschappelijke partners, zoals Ixta Noa en andere ervaringsdeskundigen, het lokaal welzijnswerk, ggz-instellingen en huisartsen, de ggd en het onderwijs.

We versterken de aanpak rond eenzaamheid. We zetten vanaf 2023 in op het ontwikkelen van een signaleringssysteem voor eenzaamheid. We zetten de diverse acties voort die zijn afgesproken in het kader van het actieprogramma Eén tegen eenzaamheid, de Zutphense Aanpak Eenzaamheid en het Netwerk Eenzaamheid Zutphen.

We bouwen de verplichte ketenaanpak Welzijn op recept verder uit. In 2023 zorgen we er voor dat alle sociaal werkers worden getraind in de methodiek Welzijn op recept. Wellicht zijn er eenmalig extra middelen nodig om de inzet en resultaten van Welzijn op recept goed (digitaal) te kunnen monitoren, hiervoor wordt zo nodig in 2023/2024 opdracht gegeven (aanpassing software monitoringssysteem). We betrekken meer huisartsen en de medewerkers van huisartsenpraktijken in de gemeente Zutphen bij Welzijn op recept en werken eraan dat in de jaren 2024-2025 het aantal doorverwijzingen door huisartsen naar sociaal werkers (welzijnscoaches) oploopt. We betrekken cultuur bij de uitwerking van Welzijn op recept, omdat juist hier cultuur van grote waarde kan zijn.

Thema F: Vitaal ouder worden

De komende 15 tot 20 jaar zal de vergrijzing een belangrijke maatschappelijke ontwikkeling zijn. Voor de gemeente Zutphen is dit zeker relevant, omdat we meer dan gemiddeld met vergrijzing te maken hebben in onze gemeente. Vitaal ouder worden is dan ook een belangrijk onderwerp in onze aanpak. Vitaal ouder worden is voor het individu intrinsiek waardevol, maar het draagt ook bij aan het beheersbaar houden van de zorgvraag.

Huidige situatie

We zetten ons al langer in om mensen te ondersteunen bij vitaal ouder worden. Op diverse manieren sturen we op gezond gedrag, op brede maatschappelijke betrokkenheid en een laagdrempelig ondersteuningsaanbod.

Een belangrijk GALA-onderdeel is de ketenaanpak valpreventie. We staan aan het begin van het ontwikkelen van deze ketenaanpak. De GGD heeft in 2023 een inventarisatie gemaakt van de keten valpreventie in onze regio en de gemeente Zutphen.

Doelen en resultaten

- We stimuleren een gezonde leefstijl bij ouderen.
- We vergroten de bewustwording onder ouderen van de gevolgen van het ouder worden voor vitaliteit, wonen en sociale contacten.
- We ontwikkelen de ketenaanpak Valpreventie. Ons doel is om hiermee ongeveer 1500 mensen per jaar een valrisico-inschatting te laten maken en 300 mensen deel te laten nemen aan een valpreventieve beweeginterventie. Deze aantallen zullen stijgen, in lijn met de groei van het aantal ouderen.

Uitvoering en samenwerking

In 2023 gaan we beginnen om de verplichte ketensamenwerking rond valpreventie regionaal en lokaal vorm te geven. De GGD krijgt opdracht om de regionale ketenaanpak vorm te geven. We onderzoeken of we in de regio gezamenlijk gaan optrekken op het gebied van het inzetten van het screeningsinstrument, aanbieden van scholingen en inzet van voorlichtingsmaterialen. Lokaal zullen we vanaf eind 2023 de sturing en uitvoering van de ketenaanpak neerleggen bij lokale organisaties.

In 2024 en verdere jaren bouwen we verder aan de ketenaanpak valpreventie. We werken samen met stakeholders om aandacht te genereren voor het thema valpreventie, 65-plussers en hun (professionele en persoonlijke) omgeving te informeren en specifiek (erkende valpreventieve interventies) en algemeen sport- en beweegaanbod te versterken.

3.3. Samenwerking en participatie stakeholders en inwoners

Om dit plan van aanpak op te stellen, hebben we overlegd met de relevante stakeholders (zie hiervoor de beschrijving per onderdeel hierboven) over de huidige stand van zaken, ontwikkelrichting en concrete uitvoering. Daarnaast hebben we de brede sociale adviesraad betrokken bij het opstellen van dit plan.

Samenwerking met inwoners

Uit onderzoek blijkt dat de effectiviteit van gezondheidspreventie in de praktijk sterk afhankelijk is van de mate waarin het aansluit bij de behoefte en (on)mogelijkheden van de doelgroep. We zullen bij de verdere uitwerking van de GALA-aanpak de behoefte van inwoners zoveel mogelijk centraal stellen. De concrete uitvoering hiervan kan verschillen per onderdeel van de aanpak.

Informatievoorziening aan inwoners is een specifiek punt van aandacht. We hebben aangegeven dat er in gemeente Zutphen een relatief grote groep mensen met sociaaleconomische gezondheidsachterstanden is. Juist deze mensen hebben vaak onvoldoende aan algemene informatie (folders, websites etc.) Ook bestaat er vaak wantrouwen ten opzichte van overheidsregelingen, mensen zijn bijvoorbeeld bang dat ze iets moeten terugbetalen. Eén op één contact met een vertrouwde contactpersoon is belangrijk. Hoe we dit precies moeten vormgeven, betrekken we bij de verdere uitwerking van onze plannen.

Samenwerking met onze partners

In de gemeente Zutphen staat een stevige basis voor samenwerking rond het gehele gezondheidsbeleid. Vanuit deze basis zullen zowel de GALA-doelen als de regionale samenwerking vanuit het IZA worden opgepakt dan wel versterkt. Daarnaast hebben we diverse samenwerkingspartners in de gemeente die werken aan het preventief gezondheidsbeleid. Deze samenwerkingspartners, o.a. verbonden via het Lokaal Preventie Akkoord, vormen een onmisbare schakel in het realiseren van de gestelde doelen. De verdere invulling van de wijze van samenwerking geven we de komende periode vorm in overleg met onze partners.

Samenwerking in de regio

Voor de samenwerking met de gemeenten in de regio MIJOV en de GGD, maken we in het najaar van 2023 nadere afspraken (zie ook hoofdstuk 4 van deze notitie). Het gaat dan vooral over de kennis- en coördinatiefunctie van de GGD. De GGD ziet daarbij de volgende rollen voor zichzelf:

- Kennispartner in de regionale preventie-infrastructuur
- Adviesrol op het integrale plan en inhoudelijke advisering op onderdelen
- Regionale coördinatie- en regierol op inhoudelijke thema's
- Monitoring en evaluatie op onderdelen.

Samenwerking binnen de gemeente

Een integraal plan biedt ons de mogelijkheid om integraal samen te werken. Dat geldt ook binnen de gemeente. Binnen verschillende beleidsterreinen maar zeker ook over de beleidsterreinen heen zal samengewerkt moeten worden om tot een daadwerkelijk integraal plan te komen. Binnen gemeente Zutphen willen we werken met een integraal kernteam van beleidsadviseurs die zorgdragen voor de uitvoering en monitoring van dit plan. Hierbij is in elk geval een belangrijk uitgangspunt dat gezondheid een onderdeel is van al het beleid in onze gemeente.

4. Beschrijving ondersteunende onderdelen

Versterking kennis- en adviesfunctie GGD

Kennis is belangrijk om nu en in de toekomst goed onderbouwde (beleids)keuzes te kunnen maken. Het is essentieel om een goed inzicht te hebben van de gezondheid in onze gemeente en regio. Dit inzicht verkrijgen we door het monitoren van de gezondheidssituatie en op verschillende gezondheidselementen specifiek data te verzamelen. Op basis hiervan kunnen prioriteiten gesteld worden en kan er bijgesteld worden in de aanpak. De GGD NOG (Noord- en Oost-Gelderland) verzorgt voor de regio MIJOV (Midden IJssel Oost-Veluwe) dit inzicht. Tevens hebben zij een belangrijke rol als adviseur over de inzet van effectieve (erkende) interventies.

In het proces om dit plan van aanpak op te stellen, heeft de GGD advies gegeven.

Voor de uitvoering van het plan van aanpak, zal de gemeente Zutphen gezamenlijk met de andere gemeenten uit de regio MIJOV een opdracht geven aan de GGD NOG om haar regionale kennis- en adviesfunctie te versterken. Deze opdracht richt zich op het bieden van inzicht in de gezondheidssituatie van de gemeente Zutphen en de regio MIJOV, en de situatie te duiden door middel van een interactief dashboard. Hierbij kan gedacht worden aan:

- (meer) inzicht geven in de gezondheidssituatie op (sub)-regionaal, gemeente, wijk- en buurtniveau.
- dynamisch weergeven van regionale en lokale data (bijvoorbeeld door middel van doorontwikkeling van het huidige Kompas Volksgezondheid).
- (nog meer) verbinden van monitordata met data uit andere domeinen
- ontwikkelen en weergeven van (standaard)set van indicatoren voor het monitoren van:
 - o de voortgang van de uitvoering van de ketenaanpakken
 - o de (domeinoverstijgende) samenwerking van partijen
 - o de impact van de ketenaanpakken (bijv. gezondheidseffecten, verkleinen gezondheidsverschillen).

Daarnaast kan de kennis en adviesfunctie van de GGD NOG ook ingezet worden voor duiding van data en of evaluatie van specifieke onderdelen (bijvoorbeeld de ketenaanpakken) om zo te komen tot een continu verbeterproces (tijdige bijsturing mogelijk maken).

Uiterlijk in het eerste kwartaal van 2024 zal door de gezamenlijke gemeenten regio MIJOV een opdracht worden gegeven aan de GGD NOG waarin zowel de extra inzet op meten, als advisering op effectieve (erkende) interventies verder wordt uitgewerkt.

Coördinatie regionale aanpak preventie

Integraal samenwerken is essentieel om een goede gezondheid voor de inwoners van de gemeente Zutphen te bereiken. We hebben het dan niet alleen over domeinoverstijgende samenwerking binnen de gemeente, maar ook over samenwerking met zorg- en welzijnspartners en ook over samenwerking met de gemeenten in onze regio. Een regionale preventie-infrastructuur ondersteunt deze samenwerking. Regionale samenwerking bevordert de efficiëntie en slagkracht van gemeenten en vergemakkelijkt het maken van afspraken met vaak regionaal of landelijk werkende organisaties, zoals de zorgverzekeraars en zorg/welzijnsaanbieders.

De gemeente Zutphen werkt al veel samen in de zorgregio MIJOV, o.a. via de GGD. De GGD NOG heeft een goede positie om te adviseren over bovengemeentelijke samenwerking en om partijen aan elkaar te verbinden. Daarom heeft de regio MIJOV de opdracht gegeven aan de GGD NOG om zowel de regionale preventiestructuur vorm te geven, als de coördinatie van de ontwikkeling van de ketenaanpakken en de daarbij behorende afspraken. Beide zijn belangrijke doelstellingen van het

IZA, met een koppeling naar GALA. Naast de gemeenten betreft de GGD ook de zorgverzekeraar Zilveren Kruis, de zorgplatforms (overlegorganen in onze regio) en de welzijnspartners in deze opdracht. Ook na het opleveren van de opdracht, houdt de GGD een schakelfunctie, zoals o.a. voortkomt uit de bestuursagenda van de GGD. Indien nodig of wenselijk worden er vervolgoopdrachten geformuleerd.

5. Monitoring: hoe wordt de voortgang bewaakt?

Binnen de gemeente Zutphen wordt samengewerkt in een ambtelijk kernteam. Hierin zitten de beleidsadviseurs/coördinatoren die verantwoordelijk zijn voor het Sportakkoord, GALA, IZA, lokaal preventieakkoord, gezondheidsbeleid, preventief jeugdbeleid, cultuur, werk & inkomen en wijkregie. De wethouder Zorg en Welzijn is bestuurlijk opdrachtgever; er vindt regelmatig overleg plaats om de voortgang te bewaken.

Om specifieke activiteiten en programma's uit het GALA – mede – te kunnen monitoren, evalueren en te verbeteren, geven we naar verwachting de GGD de opdracht om de voortgang van de plannen en hierin gemaakte afspraken te monitoren. Hierbij wordt gedacht aan de ontwikkeling en inzet van een procesmonitoringstool. De procesmonitoringstool wordt al naar gelang de behoefte ingezet in combinatie met duiding en dialoog rondom de gevonden uitkomsten (adviseursrol). Dit biedt gemeenten en partners de mogelijkheid om bij te sturen in de richting van gewenste resultaten en de samenwerking continu te verbeteren. De GGD vervult naar behoefte een coördinerende rol in dit proces. Dit kan afhankelijk van de wens per ketenaanpak/project/programma of per thema/opgave zijn.

We werken samen met de GGD en de gemeenten in onze regio in het 3e en 4e kwartaal van 2023 de concrete wijze uit waarop monitoring en evaluatie van programmaonderdelen uit het GALA en IZA nadere vorm krijgt. Dit kan bijvoorbeeld betrekking hebben op één of meerdere verplichte ketenaanpakken. Een bredere en nadrukkelijker inzet van een regionale datawerkplaats, zoals bijvoorbeeld GERDA is hierbij ook een nader te verkennen/uit te werken optie.

6. Samenhang en synergie tussen de onderdelen

In de gemeente Zutphen wordt samenhang en synergie nagestreefd tussen uitvoering op de verschillende hoofdthema's en onderdelen. Gezond zijn en gezond blijven is immers een combinatie van persoonlijke kenmerken, leefstijl, sociale context en leefomgeving. Een effectieve aanpak grijpt in op al deze aspecten.

We willen aansluiten en samenwerken, waar dat meerwaarde heeft voor de gezondheid van inwoners, om zo tot een integrale aanpak te komen. Omdat we kijken vanuit een breed perspectief, streven we naar een aanpak van gezondheidsvraagstukken waarbij we de verschillende domeinen overstijgen. Dit brengt ook met zich mee dat we in beleidsontwikkeling op andere beleidsterreinen steeds nadrukkelijker het gezondheidsaspect meenemen ('Health in All Policies'-gedachte).

Voor de doelen van GALA is het jeugdbeleid van groot belang. Het preventieve jeugdbeleid en de hervormingsagenda worden nadrukkelijk betrokken bij de uitvoering van GALA.

Bestaanszekerheid, inkomen, werk en participatie heeft enorme invloed op de gezondheid van mensen. In de gemeente Zutphen werken we de komende jaren middels het project 'Inwoner in beeld' aan een intensivering van de ondersteuning van mensen met een uitkering. Ook hierbij werken we waar mogelijk integraal.

Bij het ontwikkelen van de Omgevingsvisie betrekken we nadrukkelijk het aspect gezondheid.

Met de inzet van (een mix van) interventies op de verschillende hoofdthema's wordt bijgedragen aan het uiteindelijke doel: een gezonde generatie in 2040. Door multidisciplinair samen te werken kan meer bereikt worden dan door middel van de afzonderlijke inzet van iedere stakeholder. De meerwaarde ontstaat doordat de inwoner op alle leefgebieden wordt geholpen. Verschillende partners werken op een coherente wijze samen en stellen een passend (zorg)aanbod beschikbaar. Een (sub)regionale en domeinoverstijgende wijze van samenwerken biedt hierbij veel voordelen.

7. Aangevraagde onderdelen

In het landelijk format voor de GALA-aanvraag is de vraag opgenomen welke onderdelen de gemeente aanvraagt. Gemeente Zutphen heeft alle onderdelen van de regeling aangevraagd:

	Sport, bewegen en cultuur	2023-2026
1	Lokaal Sportakkoord	✓
2	Brede Regeling Combinatiefuncties	✓
	Gezondheid en sociale basis	
3	Terugdringen Gezondheids-achterstanden	✓
4	Kansrijke Start	✓
5	Mentale Gezondheid	✓
6	Aanpak overgewicht en obesitas	✓
7	Valpreventie	✓
8	Leefomgeving	✓
9	OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek	✓
10	Versterken sociale basis	✓
11	Mantelzorg	✓
12	Eén tegen Eenzaamheid	✓
13	Welzijn op recept	✓
	Ondersteunende onderdelen	
14	Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	✓
15	Coördinatiekosten regionale aanpak preventie	✓